

УЛААНБААТАР ХОТЫН ХУДАЛДААНЫ ТАНХИМЫН АРБИТРЫН МАРГААН ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ЖУРАМ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

Нэгдүгээр зүйл. Журмын зорилго

1.1. Энэхүү журмын зорилго нь эрх зүйн этгээдийн хооронд үүссэн эдийн болон эдийн бус баялагтай холбоотой маргааныг арбитрын хэлэлцээр болон хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу Улаанбаатар хотын Худалдааны Танхимын дэргэдэх Арбитр (цаашид “Арбитр” гэх) хянан шийдвэрлэх журмыг тогтооход оршино.

Хоёрдугаар зүйл. Арбитр

2.1. Арбитр нь зохион байгуулалтын хувьд Улаанбаатар хотын Худалдааны Танхимаас хараат бус, бие даасан үйл ажиллагаа явуулах, байнгын ажиллагаатай арбитрын байгууллага бөгөөд арбитрын ажиллагааг зохион байгуулах, арбитрын бүрэлдэхүүнд зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлэх үндсэн үүрэгтэй байна.

2.2. Арбитр нь бие дааж арбитрын ажиллагаа явуулж маргаан шийдвэрлэх эрхгүй байна. Арбитрын ажиллагаа явуулж маргаан шийдвэрлэх эрх зөвхөн арбитрын бүрэлдэхүүнд хадгалагдах бөгөөд энэхүү үүргээ гагцхүү хараат бусаар хэрэгжүүлнэ.

2.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн маргааныг хянан шийдвэрлэхдээ Монгол Улсын Үндсэн хууль, олон улсын гэрээ, хэлэлцээр, Арбитрын тухай Монгол Улсын хууль, талуудын тохиролцсон хэлэлцээр, журам, эрх зүйн хэм хэмжээ, холбогдох хууль тогтоомжийг удирдлага болгоно.

Гуравдугаар зүйл. Нэр томъёо

3.1. Энэхүү журамд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1. “Арбитрын бүрэлдэхүүн” гэж Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.4-т зааснаар;

3.1.2. “Арбитрын маргаан” гэж Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх /цаашид “ИХШХШ” гэх/ тухай Монгол Улсын хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.2-т

заасан иргэн, хуулийн этгээдийн хооронд үүссэн эдийн болон эдийн бус баялагтай холбоотой маргааныг;

3.1.3. “Тал” болон “Талууд” гэж нэхэмжлэгч, хариуцагч эсхүл нэмэлт талуудыг;

3.1.4. “Арбитрын шийдвэр” гэж арбитраас гаргасан түр, хэсэгчилсэн эсхүл эцсийн шийдвэрийг;

3.1.5. “Зохигч” гэж нэхэмжлэгч, хариуцагч, хуульд заасны дагуу тэдгээртэй эрх зүйн хувьд ижил эрх, үүрэгтэйгээр хэрэгт оролцож байгаа этгээдийг;

3.1.6. “Арбитрын хэлэлцээр” гэж Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 11 дүгээр зүйлд зааснаар.

3.2. Энэ зүйлд тусгайлан заагаагүй бусад нэр томъёог Арбитрын тухай Монгол Улсын хууль болон ИХШХШ тухай хуульд зааснаар ойлгоно.

Дөрөвдүгээр зүйл. Бичгээр гаргах мэдэгдэл, түүний хугацаа

4.1. Талууд маргаанд холбогдох бичгээр гаргах аливаа мэдэгдэл болон баримт бичгийг арбитр, бусад талууд болон арбитрчид тэдгээрийн тоогоор хувилж ажлын албанд хүргүүлнэ.

4.2. Арбитрын бүрэлдэхүүнээс талуудад хүргүүлэх аливаа мэдэгдэл, баримт бичгийг ажлын албаар дамжуулан хүргүүлнэ.

4.3. Ажлын албанаас аливаа баримт бичгийг хүлээн авагчид гардуулан эсхүл шуудан болон харилцаа холбооны бусад хэрэгслээр хүргүүлнэ. Хэрэв баримт бичиг хүлээн авагчийн оршин суугаа /оршин байгаа/ газар, шуудангийн хаягийг тогтоох боломжгүй бол гэрээний буюу хамгийн сүүлд мэдэгдэж байсан хаягаар илгээх бөгөөд мэдэгдлийг хүргэсэн эсхүл гардуулсан өдрийг хүлээн авсан өдөрт тооцно.

4.4. Мэдэгдэл болон баримт бичгийг хүлээн авсан өдрийн дараагийн өдөр нь ажлын бус өдөр байвал тухайн өдрийн дараагийн ажлын өдрөөс эхлэн хугацааг тоолно.

4.5. Нийтээр амрах баярын өдөр болон амралтын өдрүүдийг хугацаанд оруулан тооцно.

Тавдугаар зүйл. Хугацаа тоолох

5.1. Арбитрын маргаан хянан шийдвэрлэхтэй холбоотой хугацааг Монгол Улсын Иргэний хуулийн 71- 73 дугаар зүйлд зааснаар тодорхойлно.

5.2. Хууль тогтоомж, гэрээ хэлэлцээрээр тусгай хугацаа тогтоогоогүй бол арбитрын бүрэлдэхүүний удирдамжид талууд болон арбитрч гарын үсэг зурснаас хойш 60 хоногийн дотор хэргийг хянан шийдвэрлэнэ.

5.3. Маргаан хянан шийдвэрлэх хугацааг талуудын хүсэлтээр эсхүл хүндэтгэн үзэх шалтгаантай бол арбитрын бүрэлдэхүүн өөрийн санаачилгаар сунгаж болох бөгөөд сунгах нийт хугацаа 60 хоногоос хэтрэхгүй байна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ **Арбитрын ажиллагааг эхлэх**

Зургаадугаар зүйл. Арбитрт нэхэмжлэл гаргах

6.1. Нэхэмжлэлийг арбитрт бичгээр гаргах бөгөөд нэхэмжлэгч, эсхүл маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд нэхэмжлэгчийг төлөөлж буй этгээд гарын үсгээ зурсан байна.

6.2. Нэхэмжлэлийг арбитрын ажлын алба хүлээн авч нэхэмжлэл, түүнд хавсаргасан материалын хуудасны тоо, огноо, цаг минутыг бүртгэнэ.

6.3. Нэхэмжлэлд ИХШХШ тухай хуулийн 62 дугаар зүйлийн 62.1-д заасан зүйлийг тусгахаас гадна дараахь бичиг баримтыг хавсаргана:

6.3.1. маргаан үүсэх үндэслэл болсон гэрээ;

6.3.2. арбитрын хэлэлцээр болон түүнтэй адилтгах эсхүл иш татсан баримт бичиг;

6.3.3. хэдэн арбитрчаар маргааныг хянан шийдвэрлүүлэх тухай хүсэлт, үүний дагуу арбитрчаар томилох этгээдийн нэрийг дэвшүүлсэн байх;

6.3.4. арбитрын ажиллагаа явуулах газар, хэл, хэрэглэх эрх зүйн хэм хэмжээний талаарх хүсэлт;

6.3.5. арбитрын зардал төлсөн баримт;

6.3.6. нэхэмжлэлийн үнэ;

6.3.7. маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд төлөөлөгч оролцуулах бол итгэмжлэл;

6.4. Энэ журмын 6.3.6-д заасан нэхэмжлэлийн үнийг ИХШХШ тухай хуулийн 63 дугаар зүйлд заасны дагуу тодорхойлно.

6.5. Нэхэмжлэгч нэхэмжлэлийн өргөдөл, түүнд хавсаргасан материалыг хариуцагч, хэргийн оролцогч болон арбитрчийн тоогоор тус бүр хувилж өгөх үүрэгтэй бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд арбитраас нэмэлт баримт бичгийг нэхэмжлэгчээс шаардаж болно.

6.6. Гадаад хэл дээрх аливаа баримт бичгийг баталгаат орчуулагчаар арбитрын ажиллагаа явуулах хэл рүү орчуулан ирүүлэх бөгөөд шаардлагатай бол нотариатаар баталгаажуулна.

6.7. Энэ журмын 6.3.5-д заасан арбитрын зардлыг “Арбитрын үндсэн болон нэмэлт зардлын хэмжээг тооцох тухай” журамд заасны дагуу төлнө.

6.8. Нэхэмжлэгч энэ журмын 6.1, 6.3, 6.5-6.7-д заасан үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд ажлын албанаас үүргийг хангуулахаар тодорхой хугацаа өгөх бөгөөд уг хугацаанд үүргийн гүйцэтгэлийг хангаагүй бол нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзана. Ийнхүү татгалзсан нь нэхэмжлэлийг дахин гаргах эрхийг хязгаарлахгүй болно.

6.9. Энэ зүйлийн 6.1. болон 6.3.-6.8. дахь заалтууд хамтран нэхэмжлэгчид нэгэн адил хамаарна.

Долоодугаар зүйл. Хариуцагчийн тайлбар, сөрөг нэхэмжлэл

7.1. Арбитр нэхэмжлэлийг хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 5 өдрийн дотор хариуцагчид энэ тухай мэдэгдэж, нэхэмжлэлийн өргөдлийн хуулбар, түүнд хавсаргасан материалыг хэрэг хянан шийдвэрлэх журам, арбитрчдын нэрсийн жагсаалтын хамт хүргүүлнэ.

7.2. Хариуцагч талд нэхэмжлэлийг Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 9 дүгээр зүйл болон энэ журмын 4 дүгээр зүйлд заасны дагуу хүргүүлнэ.

7.3. Хариуцагч тал арбитраас нэхэмжлэлийг хүлээн авсан өдрөөс хойш 14 хоногийн дотор эсхүл арбитраас тогтоосон хугацаанд нэхэмжлэлийн шаардлагыг зөвшөөрсөн, эсхүл татгалзсан үндэслэл, түүнийг нотлох баримтаа арбитрт ирүүлэх үүрэгтэй.

7.4. Хариуцагч арбитрын ажиллагаа явуулах газар, хэл, маргаан хянан шийдвэрлэхэд хэрэглэх эрх зүйн хэм хэмжээний талаарх санал болон маргааныг хянан шийдвэрлүүлэх арбитрчийг сонгон арбитрчаар томилуулах тухай хүсэлтийн хамт арбитрт ирүүлнэ.

7.5. Үндсэн нэхэмжлэлтэй хамт шийдвэрлүүлэхийн тулд хэргийг хянан шийдвэрлэхээс өмнө хариуцагч сөрөг нэхэмжлэл гаргах эрхтэй бөгөөд сөрөг нэхэмжлэл нь энэ журмын 6 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангасан байна.

7.6. Нэхэмжлэгч нь ажлын албанаас сөрөг нэхэмжлэл хүлээн авсан өдрөөс хойш 14 хоногийн дотор хариу тайлбар гаргаж арбитрт хүргүүлнэ.

7.7. Хариуцагчийн хүсэлтийг үндэслэн ажлын алба хариу тайлбар гаргах хугацааг сунгаж болно.

Наймдугаар зүйл. Арбитрын харьяаллын маргаан

8.1. Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 6, 7 дугаар зүйл болон ИХШХШ тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу арбитрын харьяаллын маргааныг тодорхойлох бөгөөд дараахь маргаан арбитрын харьяаллын маргаанд хамаарна:

8.1.1. арбитраар хянан шийдвэрлэхээр хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан маргаан;

8.1.2. талууд арбитраар шийдвэрлүүлэхээр хэлэлцэн тохиролцсон маргаан.

8.2. Талуудын аль нэг нь тухайн маргаан арбитрын харьяалалд хамаарах эсэх асуудлаар маргаан гаргавал Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 20 дугаар зүйл болон энэ зүйлд заасан журмыг удирдлага болгон шийдвэрлэнэ.

8.3. Арбитрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1, 20.2.-т заасны дагуу арбитрын бүрэлдэхүүн тухайн маргааныг арбитрын харьяаллын маргаан мөн эсэхийг өөрөө тогтооно.

8.4. Талууд Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.3-т заасны дагуу гомдол гаргаагүй бол харьяаллын талаар гомдол гаргах эрхээ алдана.

8.5. Талууд харьяаллын талаарх арбитрын бүрэлдэхүүний шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл түүнийг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор арбитрын даргад гомдол гаргаж болох ба энэ талаарх шийдвэр эцсийн байна.

8.6. Арбитрын даргын шийдвэр гарах хүртэл арбитрын бүрэлдэхүүн арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанаас бусад ажиллагааг үргэлжүүлэн явуулж болно.

Есдүгээр зүйл. Арбитрын хэлэлцээр

9.1. Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрт маргааныг арбитраар шийдвэрлүүлэхээр заасан бол уг хэлэлцээрийн хүрээнд байгуулагдсан гэрээний хувьд мөн арбитрын хэлэлцээр байгуулагдсанд тооцно.

9.2. Арбитрын хэлэлцээрт талуудын арбитрын ажиллагаа явуулах газар, арбитрчийн тоо, арбитрчийг сонгох, томилох, татгалзан гаргах үндэслэл, арбитрын ажиллагаа явуулах хэл, нууцлалыг хадгалах зэрэг нөхцөлийг тусгаж болно.

9.3. Талууд маргааныг Улаанбаатар хотын Худалдааны Танхимын дэргэдэх Арбитраар хянан шийдвэрлүүлэхээр тохиролцож арбитрын хэлэлцээр хийсэн бөгөөд маргааныг хянан шийдвэрлэхдээ хэлэлцээр хийсэн өдөр хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан журмыг хэрэглэхээр тусгайлан тохиролцоогүй бол арбитрын ажиллагаа эхлэх өдөр мөрдөгдөж буй журмыг хэрэглэхээр тохиролцсонд тооцно.

9.4. Арбитрын хэлэлцээрийг нэг талын санаачилгаар цуцлахгүй.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Нэмэлт талууд, арбитрын ажиллагааг нэгтгэх болон нэхэмжлэгчийн хэд хэдэн шаардлагыг нэгтгэх, тусгаарлах

Аравдугаар зүйл. Нэмэлт талыг татан оролцуулах

10.1. Талууд арбитрын ажиллагаанд нэмэлт талыг татан оролцуулах шаардлагатай гэж үзвэл хүсэлтээ ажлын албанд гаргаж болох бөгөөд талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол арбитрчийг томилохоос өмнө эсхүл ажлын албаны тогтоосон хугацаанд татан оролцуулах хүсэлтээ гаргаж болно.

10.2. Арбитрын ажиллагаанд нэмэлт талыг татан оролцуулах хүсэлтийг ажлын алба хүлээн авсан өдөр нь оролцогч талын хувьд арбитрын ажиллагаа эхэлсэн өдөрт тооцогдоно.

10.3. Нэмэлт тал татан оролцуулах хүсэлтэд дараахь зүйлсийг тусгана:

10.3.1. арбитрын хэргийн дугаар;

10.3.2. талууд болон оролцогч талын оноосон нэр, үйл ажиллагааны төрөл, хаяг, холбоо барих бусад мэдээлэл;

10.3.3. татан оролцуулах болсон нөхцөл, үндэслэл;

10.3.4. хэрэгт холбогдолтой гэрээ, арбитрын хэлэлцээр тэдгээртэй холбоотой бусад баримт бичиг.

10.4. Оролцогч тал арбитрын ажиллагаанд тухайн маргаанд холбогдох асуудлаар бие даан тайлбар, нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

10.5. Оролцогч тал нэхэмжлэгч болон хариуцагчаар оролцох тохиолдолд энэ журмын 6, 7 дугаар зүйлүүд нэгэн адил хамаарна.

Арван нэгдүгээр зүйл. Арбитрын ажиллагааг нэгтгэх болон нэхэмжлэгчийн хэд хэдэн шаардлагыг нэгтгэх, тусгаарлах

11.1. Тухайн маргааныг шуурхай, зөв хянан шийдвэрлэхэд ач холбогдолтой гэж үзвэл аль нэг талын хүсэлтээр арбитрын бүрэлдэхүүн дараахь тохиолдолд хэд хэдэн арбитрын ажиллагааг нэг ажиллагаагаар хамтатган шийдвэрлэж болно:

11.1.1. талууд арбитрын ажиллагааг хамтатган шийдвэрлэхээр тохиролцсон;

11.1.2. нэхэмжлэлийн өөр өөр шаардлагыг арбитрын нэг хэлэлцээрийн дагуу гаргасан;

11.1.3. арбитрын өөр өөр хэлэлцээрийн дагуу гаргасан нэхэмжлэл боловч ижил төрлийн маргаан бөгөөд маргааныг хянан шийдвэрлэх эрх зүйн хэм хэмжээ ижил;

11.1.4. арбитрын нэг болон өөр өөр хэлэлцээрийн дагуу гаргасан эсэхээс үл хамааран хэд хэдэн гэрээтэй холбогдуулан гаргасан нэхэмжлэл.

11.2. Талууд өөрөөр зөвшилцөөгүй бол нэгтгэж байгаа арбитрын ажиллагааг аль түрүүнд эхэлсэн ажиллагаанд нэгтгэн шийдвэрлэнэ.

11.3. Нэхэмжлэгчийн хэд хэдэн шаардлагыг нэгтгэн эсхүл тусгаарлан шийдвэрлэх нь зохистой гэж арбитрын бүрэлдэхүүнүзвэл тэдгээрийг ИХШХШ тухай хуулийн 68 дугаар зүйлд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ **Арбитрын бүрэлдэхүүн, түүнийг бүрдүүлэх журам**

Арван хоёрдугаар зүйл. Арбитрч, арбитрын бүрэлдэхүүн

12.1. Маргааныг нэг, гурав эсхүл талуудын тохиролцсон сондгой тооны хэдэн ч арбитрчаар шийдвэрлүүлж болно.

12.2. Хэрэв талууд арбитрчийн тоог тохиролцоогүй бол маргааныг гурван арбитрчаар шийдвэрлүүлнэ.

12.3. Хэрэв талууд маргааныг нэг арбитрчаар шийдвэрлүүлэхээр тохиролцсон бол талууд харилцан тохиролцож нэг арбитрчийн нэрийг дэвшүүлнэ.

12.4. Арбитрч нь гагцхүү тухайн маргааныг бие даан, талуудаас хараат бусаар, шударга шийдвэрлэх үүрэгтэй.

Арван гуравдугаар зүйл. Арбитрч томилох, томилгоог батлах журам

13.1. Арбитрын бүрэлдэхүүнийг бүрдүүлэх болон томилох, татгалзах, арбитрч үүргээ биелүүлээгүй буюу биелүүлэх боломжгүй болох, арбитрчийг нөхөн томилоход Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 14-19 дүгээр зүйлийг баримтална.

13.2. Талууд арбитрчаа арбитрын санал болгосон арбитрчийн нэрсийн жагсаалтаас томилж болно.

13.3. Энэхүү журмын 13.1-д заасан асуудлаар гаргасан арбитрын даргын шийдвэр эцсийн байна.

13.4. Арбитрын ажиллагаанд хэд хэдэн нэхэмжлэгч, хариуцагч оролцох тохиолдолд талууд арбитрчийн тоог тохиролцоогүй бол нэхэмжлэгч талууд тохиролцон нэг арбитрчийг, хариуцагч талууд тохиролцон нэг арбитрчийг тус тус томилж, томилогдсон хоёр арбитрч гурав дахь арбитрчийг тохиролцон томилно.

13.5. Хэрэв энэхүү журмын 13.4-т заасны дагуу талууд арбитрчаа томилж чадаагүй бол арбитрын дарга томилно.

13.6. Талуудын томилсон арбитрчийг арбитрын дарга батлахаас өмнө арбитрч тухайн маргааныг бие даан, хараат бус шийдвэрлэхээ баталгаажуулан мэдүүлэгт гарын үсэг зурж, хараат бус байдалд нь эргэлзээ төрүүлж болохуйц нөхцөл

байдлын талаар бичгээр тайлбар гаргана. Арбитр энэ тухай мэдээллийг талуудад бичгээр мэдэгдэж хариу тайлбар өгөх хугацаа олгоно.

13.7. Арбитрчийг томилсоны дараа илэрхий болсон үндэслэлээр талууд түүнийг татгалзан гаргах тухай хүсэлт гаргаж болох бөгөөд үүнийг Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

13.8. Арбитрын бүрэлдэхүүний тоо 3-аас дээш байхаар талууд тохиролцсон тохиолдолд заавал сондгой тоотой байх бөгөөд Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 15 дугаар зүйлд заасны дагуу арбитрчийг томилно.

13.9. Арбитрчаар ажиллахыг хүлээн зөвшөөрсөнөөр арбитрч нь өөрийн үйл ажиллагаанд холбогдох арбитрын дүрэм, журмыг мөрдлөг болгон ажиллах үүрэг хүлээсэнд тооцно.

13.10. Арбитрчийг томилохдоо тухайн маргааныг хянан шийдвэрлэх арбитрчийн мэргэжлийн болон эрх зүйн мэдлэг, дадлага, туршлага, арбитрын ажиллагаа явуулах газар, хэл зэргийг харгалзан үзнэ.

13.11. Талуудын томилсон арбитрчийг арбитрын дарга батлах бөгөөд талуудын зүгээс арбитрчийг татгалзан гаргах эсхүл хараат бус байдалд нь эргэлзээ төрүүлж болохуйц нөхцөл байдлын талаар бичгээр тайлбар гаргаагүй байна.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

Арбитрын ажиллагаа

Арван дөрөвдүгээр зүйл. Хэргийг арбитрын бүрэлдэхүүнд шилжүүлэх

14.1. Хэргийг арбитрын бүрэлдэхүүн томилогдож, түүнийг арбитрын дарга баталснаар арбитрын бүрэлдэхүүнд шилжүүлнэ.

Арван тавдугаар зүйл. Итгэмжлэл шаардах

15.1. Арбитрын ажиллагаа эхэлснээс хойш ажлын алба болон арбитрын бүрэлдэхүүн талуудын төлөөлөгчөөс итгэмжлэлийг хэдийд ч шаардах эрхтэй.

Арван зургаадугаар зүйл. Арбитрын ажиллагаа явуулах газар

16.1. Арбитрын ажиллагаа явуулах газрыг Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 24 дүгээр зүйлд заасны дагуу тодорхойлно.

Арван долоодугаар зүйл. Арбитрын ажиллагаа явуулах хэл

17.1. Арбитрын ажиллагааг Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 26 дугаар зүйлд заасны дагуу явуулна.

17.2. Талууд арбитрын ажиллагаа явуулах хэлийг мэдэхгүй бол орчуулагч, хэлмэрч оролцуулж болох бөгөөд орчуулгын үнэн зөв болон орчуулгын зардлыг талууд өөрсдөө хариуцна.

17.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн шаардлагатай тохиолдолд хөндлөнгийн орчуулагч томилж болно.

17.4. Талууд өөр өөр хэлээр харилцдаг бол арбитр тэдний сайн мэдэх хэл дээр, боломжгүй бол тус бүрийн орчуулагчийг оролцуулах журмаар тайлбар хийх, арбитрын ажиллагаанд оролцох боломжоор хангана.

17.5. Арбитрын бүрэлдэхүүнд өөр өөр хэлээр харилцдаг арбитрч орсон тохиолдолд тухайн орчуулагчаас нууц хадгалах баталгаанд гарын үсэг зуруулж орчуулга хийлгэж шийдвэрээ гаргана.

Арван наймдугаар зүйл. Маргаан шийдвэрлэхэд хэрэглэх эрх зүйн хэм хэмжээ

18.1. Маргаан шийдвэрлэхэд Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 34 дүгээр зүйлд заасан журмын дагуу эрх зүйн хэм хэмжээг хэрэглэнэ.

18.2. Талууд зөвшөөрч, эрх олгосон тохиолдолд арбитрын бүрэлдэхүүн маргааныг шударга ёс, итгэл үнэмшлээ удирдлага болгон шийдвэрлэж болно.

Арван есдүгээр зүйл. Арбитрын ажиллагааг явуулах

19.1. Арбитрын бүрэлдэхүүн болон талууд нь маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг шуурхай, үр дүнтэй, зардал багатай явуулахыг эрмэлзэнэ.

19.2. Маргааныг үр дүнтэй шийдвэрлэх үүднээс шаардлагатай гэж үзвэл арбитрын бүрэлдэхүүн талуудын гэрээ, хэлэлцээртэй үл харшилсан бусад арга хэмжээг хэрэгжүүлж болно.

19.3. Аль нэг талын хүсэлтийн дагуу арбитрын бүрэлдэхүүн нь арбитрын ажиллагаа болон бусад холбогдох мэдээллийн нууцлалыг хадгалах талаар шийдвэр гаргаж болно.

19.4. Арбитрын бүрэлдэхүүн ямар ч тохиолдолд талуудад ялгаваргүй хандаж, тэднийг тэгш боломжоор хангах үүрэгтэй.

19.5. Талууд арбитрын бүрэлдэхүүний бүхий л шийдвэр, зааварчилгааг дагаж мөрдөх үүрэгтэй.

Хорьдугаар зүйл. Арбитрын бүрэлдэхүүний удирдамж

20.1. Арбитрын бүрэлдэхүүн ажлын албанаас хэргийг хүлээн авсанаас хойш 7 хоногийн дотор хэргийн материалыг үндэслэн, эсхүл талуудыг байлцуулан арбитрын бүрэлдэхүүний удирдамжийг боловсруулах бөгөөд түүнд дараахь зүйлсийг тусгана:

20.1.1. талууд болон тэдгээрийн төлөөлөгчийн нэр, хаяг, холбогдох бусад мэдээлэл;

20.1.2. арбитрын ажиллагааны үед мэдэгдэл хүргэх шаардлагатай бусад хаяг;

20.1.3. нэхэмжлэлийн үнэ, тайлбар;

20.1.4. арбитрын бүрэлдэхүүний шийдвэрлэх асуудлын жагсаалт;

20.1.5. арбитрчдын нэр, хаяг болон холбогдох бусад мэдээлэл;

20.1.6. арбитрын ажиллагаа явуулах газар;

20.1.7. маргаан хянан шийдвэрлэх журам.

20.2. Талууд болон арбитрын бүрэлдэхүүн удирдамжид гарын үсэг зурж батлах бөгөөд ийнхүү гарын үсэг зурснаас хойш арбитрын бүрэлдэхүүн 5 өдрийн дотор арбитрын бүрэлдэхүүний удирдамжийг ажлын албанд хүргүүлнэ.

20.3. Арбитрын бүрэлдэхүүний удирдамж боловсруулах болон түүнд гарын үсэг зурахаас аль нэг тал татгасан тохиолдолд арбитрын дарга батална.

20.4. Арбитрын бүрэлдэхүүн зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд арбитрын бүрэлдэхүүний удирдамжийг баталснаас хойш талууд шинээр нэхэмжлэл гаргахыг хориглоно.

Хорин нэгдүгээр зүйл. Маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаа, түүнийг төлөвлөх

21.1. Арбитрын бүрэлдэхүүний удирдамжийг боловсруулах явцад, эсхүл баталсны дараа арбитрын бүрэлдэхүүн маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны дэс дараалал, хугацааг талуудтай харилцан тохиролцож тогтооно.

21.2. Арбитрын бүрэлдэхүүн маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны хугацааг хуанлийн он, сар, өдөр, цагаар тодорхойлж төлөвлөх бөгөөд төлөвлөгөө болон түүнд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг тухай бүр талууд болон ажлын албанд хүргүүлнэ.

21.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны дэс дараалал, хугацааг талуудтай харилцан тохиролцож тогтоох бөгөөд уг хуралдаанд арбитрын бүрэлдэхүүн талуудыг биечлэн оролцохыг шаардаж болно.

Хорин хоёрдугаар зүйл. Хэргийн нөхцөл байдлыг тогтоох

22.1. Арбитрын бүрэлдэхүүн хэргийн нөхцөл байдлыг өөрт байгаа бүхий л бололцоог ашиглан аль болох шуурхай тогтооно.

22.2. Хэрэв аль нэг тал хүсэлт гаргавал эсхүл арбитрын бүрэлдэхүүн шаардлагатай гэж үзвэл талуудын бичгээр ирүүлсэн хэргийн материалтай танилцсаны дараа арбитрын бүрэлдэхүүн талуудтай хамтад нь биечлэн уулзаж, тэдгээрийн хүсэлт, шаардлага, тайлбарыг амаар сонсож болно.

22.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн гэрч, талуудын томилсон шинжээч, бусад этгээдтэй өөрийн үзэмжээр уулзаж мэдүүлэг авч, дүгнэлт гаргуулж болох бөгөөд энэ тухайгаа талуудад урьдчилан мэдэгдэнэ. Талууд энэхүү уулзалтад чөлөөтэй оролцож гагцхүү ажиглах эрхтэй бөгөөд тэд уулзалтад оролцоогүй нь уулзалтыг хойшлуулах үндэслэл болохгүй.

22.4. Талуудтай зөвшилцсөний үндсэн дээр арбитрын бүрэлдэхүүн нэг, эсхүл хэд хэдэн шинжээч томилж, тэдгээрийн дүгнэлттэй амаар болон бичгээр танилцах эрхтэй бөгөөд талууд ийнхүү томилогдсон шинжээчээс асуулт асууж тайлбар авах бүрэн эрхтэй.

22.5. Маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны аль ч үед арбитрын бүрэлдэхүүн талуудаас нэмэлт нотлох баримт гаргаж өгөхийг шаардах эрхтэй.

22.6. Шинжээчийн дүгнэлт гаргуулахад Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 30 дугаар зүйлийг баримтална.

22.7. Аль нэг шинжээч нь бусад шинжээчийн дүгнэлттэй санал нийлэхгүй байвал дүгнэлт, тайлбараа тусад нь гаргаж болно.

22.8. Шинжээч нь шаардлагатай гэж үзвэл тухайн хэргийн материалтай танилцах, нэмэлт материал гаргаж өгөхийг арбитраас болон талуудаас шаардах эрхтэй.

22.9. Арбитрын шийдвэр гаргахад ашиглаж буй шинжээчийн дүгнэлт, нотолгооны шинжтэй бусад баримт бичгийг арбитрын бүрэлдэхүүн талуудад мөн хүргүүлнэ.

22.10. Шинжээч дүгнэлтийг шударгаар гаргах нь эргэлзээтэй гэж үзвэл талууд түүнийг татгалзаж болно. Ийнхүү татгалзан гарах асуудлыг арбитрын бүрэлдэхүүн шийдвэрлэнэ.

22.11. Арбитрын бүрэлдэхүүн хэргийг хянан шийдвэрлэх, шинжээч дүгнэлт гаргахдаа шаардлагатай гэж үзвэл бараа бүтээгдэхүүн, эд хөрөнгө, баримт бичигт үзлэг хийж болно.

22.12. Үзлэгийг хэргийн оролцогчдыг оролцуулан хийж, тэмдэглэл үйлдэнэ. Хэргийн оролцогчид ирээгүй явдал нь үзлэг хийхэд саад болохгүй.

22.13. Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаатай холбогдуулан талууд Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 31 дүгээр зүйлд заасны дагуу бусдаас тусламж авч болно.

Хорин гуравдугаар зүйл. Талуудын тэгш байдал, бүрэн эрх

23.1. Талууд арбитрын ажиллагаанд тэгш эрхтэй оролцох бөгөөд дараахь эрх эдэлнэ:

23.1.1. шинжээч томилох, бараа бүтээгдэхүүн, эд хөрөнгө, баримт бичигт үзлэг хийх, арбитрын хуралдааныг хойшлуулах зэрэг хүсэлт тавих;

23.1.2. арбитрч, шинжээч, орчуулагч, хэлмэрчийг татгалзах;

23.1.3. нэхэмжлэгч нь нэхэмжлэлийн шаардлагаа өөрчлөх, хэмжээг ихэсгэх буюу багасгах, эсхүл нэхэмжлэлээс бүрмөсөн татгалзах, эвлэрэн хэлэлцэх;

23.1.4. хариуцагч нь нэхэмжлэлийг хүлээн зөвшөөрөх, татгалзах, сөрөг нэхэмжлэл гаргах, эвлэрэн хэлэлцэх.

23.2. Талууд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцохдоо дараахь үүрэг хүлээнэ:

23.2.1. Нэхэмжлэл болон татгалзлын үндэслэлээ нотлох;

23.2.2. Арбитрт гаргасан нэхэмжлэл болон бусад бичиг баримтын хуулбарыг нөгөө талд илгээх;

23.2.3. Арбитраас тавьсан шаардлагыг биелүүлэх;

23.2.4. Арбитрын бүрэлдэхүүний гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх.

23.3. Талууд арбитрын ажиллагаанд төлөөлөгч оролцуулахдаа Монгол Улсын Иргэний хуулийн 62-70 дугаар зүйлд заасныг баримтална.

Хорин дөрөвдүгээр зүйл. Арбитрын бүрэлдэхүүн зохигчдын тайлбарыг сонсох

24.1. Арбитрын бүрэлдэхүүн зохигчдын тайлбарыг сонсох, эсхүл сонсохгүйгээр нотлох баримтад үндэслэн шийдвэр гаргах ажиллагааг Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 28 дугаар зүйлд заасны дагуу зохицуулна.

24.2. Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.2-т заасны дагуу арбитрын бүрэлдэхүүн зохигчдын тайлбарыг сонсох, мэтгэлцээн болох газар, хугацааг талуудад боломжтой хугацааны өмнө урьдчилан бичгээр мэдэгдэнэ.

24.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн гэрч, шинжээчийн тайлбарыг сонсох шаардлагатай гэж үзвэл гэрч шинжээчийг байлцуулах, тэдэнд асуулт тавьж, хариулт авах эрхтэй.

24.4. Зохигчид даргалагч арбитрчийн зөвшөөрлөөр гэрч шинжээчид асуулт тавьж болно.

24.5. Нэхэмжлэгч, түүний төлөөлөгч нь шаардлага, түүний үндэслэлээ гаргаж нотлох бөгөөд хариуцагч түүний төлөөлөгч татгалзал, тайлбар, үндэслэл, нотлох баримтаа гаргаж харилцан асуулт тавьж тайлбар авч болно.

Хорин тавдугаар зүйл. Талууд эвлэрэн хэлэлцэх

25.1. Арбитрын ажиллагааны явцад талууд маргааны талаар бие даан эвлэрвэл Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 36 дугаар зүйлд заасны дагуу арбитрын бүрэлдэхүүн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг дуусгавар болгож эвлэрлийн нөхцөлийг арбитрын шийдвэрт тусгаж баталгаажуулна.

25.2. Энэ журмын 25.1-д заасны дагуу гаргасан арбитрын шийдвэрт энэ журмын 29 дүгээр зүйлд заасан шаардлага нэгэн адил хамаарах ба уг шийдвэр нь арбитрын үндсэн шийдвэртэй адил хүчинтэй байна.

25.3. Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад талууд эвлэрүүлэн зуучлалын журмаар эвлэрэх хүсэлт гаргавал арбитрын бүрэлдэхүүн арбитрын ажиллагааг түдгэлзүүлэн Эвлэрүүлэн зуучлах төвд хандах боломжийг талуудад олгоно.

Хорин зургаадугаар зүйл. Маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааг хаах, шийдвэр гаргахад бэлтгэх

26.1. Арбитрын бүрэлдэхүүн хэрэгт ач холбогдолтой, хангалттай нотлох баримт, материалыг хэрэгт авагдсан гэж үзвэл маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг хааж, шийдвэр гаргах товын тухай талуудад мэдэгдэнэ.

26.2. Арбитрчид шийдвэр гаргахдаа хаалттай зөвлөлдөх ба зөвлөлдөх ажиллагааны нууцыг хадгална.

26.3. Зөвлөлдөх ажиллагаанд шаардлагатай тохиолдолд орчуулагч оруулж болох бөгөөд түүнд холбогдох үүргийг сануулна.

26.4. Арбитрын бүрэлдэхүүн үндэслэлтэй гэж үзвэл Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.3-т заасны дагуу хэргийг шийдвэрлэж болно.

26.5. Арбитрын бүрэлдэхүүн тусгайлан зөвшөөрсөн, эсхүл шаардсанаас бусад тохиолдолд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааг хаасны дараа нэмэлт нотлох баримт гаргах, хэрэгт холбогдох нөхцөл байдлыг шинээр илрүүлэхийг хориглоно.

Хорин долоодугаар зүйл. Арбитраас гарах шийдвэрийн биелэлтийг арбитрын бүрэлдэхүүн баталгаажуулах

27.1. Талууд өөрөөр тохиролцоогүй бөгөөд арбитрын бүрэлдэхүүн өөрийн санаачилгаар болон талуудын хүсэлтээр тухайн маргааны хувьд шаардлагатай

гэж үзвэл арбитрын шийдвэрийн биелэлтийг баталгаажуулах зорилгоор Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1. болон ИХШХШ тухай хуулийн 69 дүгээр зүйлд заасан арга хэмжээг авч болно.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ **Арбитрын шийдвэр**

Хорин наймдугаар зүйл. Арбитрын шийдвэр гаргах хугацаа

28.1. Арбитрын бүрэлдэхүүний удирдамжийг баталснаас хойш арбитрын бүрэлдэхүүн эцсийн шийдвэр гаргах хүртэлх хугацаа 60 хоног байна.

28.2. Энэ журмын 28.1.-д заасан хугацааг шаардлагатай гэж үзвэл арбитр болон арбитрын бүрэлдэхүүн өөрчлөн тогтоож болно.

Хорин есдүгээр зүйл. Арбитрын шийдвэр, түүний хэлбэр, агуулга

29.1. Арбитрын бүрэлдэхүүний шийдвэр Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 35, 37 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангасан байна.

29.2. Арбитрын шийдвэр гарсан өдрийг шийдвэрт арбитрчид гарын үсэг зурсан өдрөөр тооцно.

29.3. Арбитрын шийдвэр эцсийн бөгөөд заавал биелэгдэх хүчинтэй байна.

29.4. Арбитрын шийдвэрийг талууд болон арбитрын бүрэлдэхүүний албан ёсны зөвшөөрөлтэйгээр хэвлэн нийтэлж болох бөгөөд талууд, тэдгээрийн хууль ёсны төлөөлөгч, арбитрчийн нэрс, хаяг болон холбогдох бусад мэдээллийг нийтлэхгүй бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд нэрийг нь өөрчилнө.

Гучдугаар зүйл. Арбитрын шийдвэрийг нягтлах

30.1. Арбитрын бүрэлдэхүүн шийдвэрийг баталгаажуулан эцсийн байдлаар гарын үсэг зурахын өмнө тухайн шийдвэрээ арбитрт хүргүүлж, хэлбэрийн шаардлага хангасан эсэхийг нягтлуулна. Арбитр нь арбитрын бүрэлдэхүүний бие даасан, хараат шийдвэр гаргах эрхэд халдахгүй, гагцхүү тухайн шийдвэр нь хэлбэрийн шаардлага хангасан эсэхийг нягтална. Ийнхүү нягталсны дараа арбитрын бүрэлдэхүүн шийдвэрээ гаргаж баталгаажуулна.

Гучин нэгдүгээр зүйл. Арбитрын шийдвэрийг мэдэгдэх, гүйцэтгэх

31.1. Шийдвэр гармагц ажлын алба нь талуудад арбитрын бүрэлдэхүүнээс гарсан шийдвэрийг танилцуулах ба ийнхүү мэдэгдэхээс өмнө талууд арбитрын зардлыг бүрэн төлсөн байна.

31.2. Талууд ажлын албанаас шийдвэрийн баталгаажуулсан хуулбарыг хэдийд ч авч болох бөгөөд энэ нь гагцхүү маргааны талуудад хамаарна.

31.3. Арбитрын шийдвэрийг баталгаажуулах, гүйцэтгэхдээ Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 42 дугаар зүйлийг баримтална.

31.4. Монгол Улсын Арбитрын шийдвэрийг гадаад улсын нутаг дэвсгэрт гүйцэтгэх бол Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын холбогдох гэрээ, конвенцид заасан шаардлага хангахуйц баримт бичгийг талуудыг оролцуулан бүрдүүлж, эрх бүхий байгууллагаар уламжлан, тухайн улсад илгээж, гүйцэтгэх арга хэмжээ авна.

Гучин хоёрдугаар зүйл. Арбитрын шийдвэрт засвар оруулах, тайлбарлах, нэмэлт шийдвэр гаргах

32.1. Арбитрын шийдвэрт засвар оруулах, тайлбарлах, нэмэлт шийдвэр гаргахдаа Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 39 дүгээр зүйлийг баримтлана.

32.2. Арбитрын бүрэлдэхүүн шийдвэрт засвар оруулах, тайлбарлах, нэмэлт шийдвэр гаргах үндэслэлгүй гэж үзвэл энэ тухайгаа талуудад бичгээр мэдэгдэнэ.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ Арбитрын зардал

Гучин гуравдугаар зүйл. Арбитрын зардал

33.1. Арбитрын зардал нь үндсэн болон нэмэлт зардлаас бүрдэнэ.

33.2. Арбитрчийн хөлс болон арбитрын үйлчилгээнд зориулан нэхэмжлэлийн үнийн дүнгийн тодорхой хувь хэмжээгээр талуудаас төлж буй зардлыг үндсэн зардал гэнэ.

33.3. Талууд арбитрын зардлыг “Арбитрын үндсэн болон нэмэлт зардлын хэмжээг тооцох тухай” журамд заасан хэмжээгээр төлнө.

33.4. Арбитрт хэрэг шийдвэрлэх тодорхой ажиллагааны явцад гарсан дараахь зардлыг нэмэлт зардалд хамааруулна:

33.4.1. шинжээчийн зардал, ажлын хөлс;

33.4.2. бараа бүтээгдэхүүн, эд хөрөнгө, баримт бичигт үзлэг хийхэд гарсан зардал;

33.4.3. арбитрын байнгын байрлах газраас өөр газарт арбитрын хуралдаан хийсэнтэй холбогдон гарсан зардал,

33.4.4. шуудан, хэлмэрч, орчуулагч, гэрчийн зардал, арбитрчдын болон нарийн бичгийн даргын томилолтын зардал;

33.4.5. арбитрын шийдвэр гүйцэтгэсэн ажлын хөлс;

33.4.6. арбитрын бүрэлдэхүүний удирдамж боловсруулах зардал болон бусад зардал.

Гучин дөрөвдүгээр зүйл. Арбитрын үндсэн зардлыг хуваарилах, буцаан олгох

34.1. Арбитрын дарга арбитрын зардлыг хэсэгчлэн төлөх тухай аль нэг талын хүсэлтийг үндэслэн арбитрын зардлын 50-аас доошгүй хувийг нэхэмжлэлийн өргөдлийн хамт хүлээн авч болно. Арбитрын зардлын үлдсэн хувийг арбитрын шийдвэр гарахаас өмнө төлүүлнэ.

34.2. Арбитрын үндсэн зардлыг хуваарилахдаа Арбитрын тухай Монгол Улсын хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.4, 41.5-д заасныг баримтална.

34.3. Арбитрын үндсэн зардлын зарим хэсгийг буцаан олгохдоо Арбитрын үндсэн болон нэмэлт зардлын хэмжээг тооцох тухай журмыг баримтална.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ Бусад

Гучин тавдугаар зүйл. Арбитрын ажиллагааг түргэвчилсэн хэлбэрээр явуулах журам

35.1. Талууд арбитрын ажиллагааг түргэвчилсэн хэлбэрээр явуулахаар тохиролцож болох бөгөөд “Арбитрын ажиллагааг түргэвчилсэн хэлбэрээр явуулах” журмын дагуу хэргийг шийдвэрлэнэ.

Гучин зургаадугаар зүйл. Бусад харилцаа

36.1. Арбитр болон арбитрын бүрэлдэхүүн нь энэхүү журмаар зохицуулснаас бусад харилцааг ИХШХШ тухай хуульд заасныг удирдлага болгон шийдвэрлэж болох бөгөөд энэ журмын үндсэн зарчим, агуулгад нийцүүлнэ.

Гучин долоодугаар зүйл. Журам хүчин төгөлдөр болох

37.1. Энэхүү журам батлагдсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөнө.